ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
Кафедра спортивних та рекреаційних ігор

Лекція

На тему: Історія виникнення і розвиток волейболу. Правила гри

з дисципліни «Теорія і методика викладання спортивних ігор (Волейбол»
для студентів ІІ курсу факультету фізичного виховання і спорту

Виконавець: доцент Ковцун В.І
Рецензент: доцент Дробний П.Д.

Лекція розглянута і затверджена на засідані кафедри спортивних та рекреаційних ігор _____ 2013 року (протокол ___)

Зав. кафедрою,
кандидат наук фіз.вих і спорту В.І.Ковцун

Львів - 2013

ПЛАН

1. Зародження та розвиток волейболу в світі і в Україні.

2. Етапи розвитку волейболу.

3. Різновиди волейболу:

а). пляжний волейбол;

б). парковийволейбол.

4. Правила гри:

а). обов’язки суддів;

б). офіційні жести.

Література

1. Волейбол. Под ред. Ю.Н. Клещёва, А.Р. Айрианца. – М. ФиС, 1985. – 270 с.

2. Волейбол. Справочник / Сост. А.С. Эдельман. – М.: ФиС, 1984. – 224 с.

3. Железняк Ю.Д., Ивойлов А.В. Волейбол: Учебник для ин-тов физ. культ. – М. ФиС, 1991. – 239 с.

4. Ермаков С.С. Волебол Харькова. – Х.: 2000.

5. Офіційні волейбольні правила. – К.: 2001. – 80 с.

Етапи розвитку гри у волейбол

1 етап (1895-1920 рр.) – Становлення гри, правила стають єдині для всіх, неофіційне міжнародне визнання.

2 етап (1921-1947 рр.) – Гра набуває чітко виражену спортивну спрямованість. Технічні прийоми, що пов'язані з перебиванням м'яча на сторону суперника носять агресивний нападаючий характер. Створюється єдина міжнародна федерація (ФІВБ).

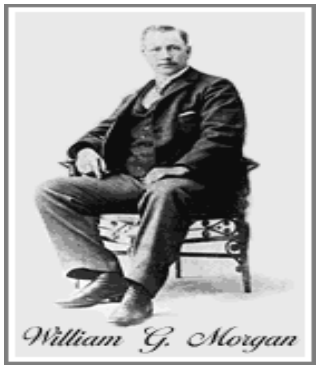
3 етап (1948-1963 рр.) – Волейбол швидко розповсюджується по всьому світі. Регулярно проводяться чемпіонати континентів і світу.

4 етап (1964-1990 рр.) – Волейбол стає Олімпійським видом спорту, вдосконалюється техніка і тактика гри, вносяться суттєві зміни в правила гри. Волейболу притаманний комбінаційний стиль гри.

5 етап (1991-по сьогоднішній день). Україна стає незалежною державою, провідні українські команди вперше приймають участь у національному чемпіонаті і кубку України.

- В 1993 р. пляжний волейбол, що розповсюдився практично на всіх континентах був визнаний МОК олімпійським видом спорту. І уже в 1996 році, на Олімпійських іграх в Атланті (США), пляжний волейбол входить в програму Олімпійських ігор.

В 1998 році ФІВБ започатковує правила гри для популяризації і пропаганди нового різновиду волейболу – паркового волейболу. В 90-ті рр. за ініціативою Рубена Акости проведені численні зміни в правилах гри, направлені на підвищення видовищності змагань. Нині ФІВБ об'єднує 216 національних федерацій з усіх континентів нашої планети.

1 етап (1895-1920 рр).

Офіційною датою народження цієї гри вважається 1895 рік. Американський викладач фізкультури з Геліокського коледжу (штат Массачусетс) Уїльям Дж. Морган оголосив про винахід гри волейбол. Вже через рік після свого виникнення, в 1896 р., гра “мінтонет” була представлена громадськості на конференції ІМКА (Союз християнської молоді) в Спрінгфілді (штат Массачусетс, США). В 1897 р. фахівцями був даний короткий звіт про волейбол і правила гри, який був включений в офіційний довідник атлетичної ліги Асоціації молодих християн.

ДЕСЯТЬ ПУНКТІВ ПЕРШИХ ПРАВИЛ 1897 РІК

1. Розмітка майданчика.

2. Обладнання для гри.

3. Величина майданчика 25х50 футів (7,6х15,1 м).

4. Розмір сітки 2х27 футів (0,61х8,2 м). Висота сітки 6,5 футів (198 см).

5. М'яч - гумова камера в шкіряному або полотняному футлярі, окружність м'яча 25-27 дюймів (63,5-68,5 см), вага 340 г.6. Подача. Гравець, що виконує подачу, повинен стояти однією ногою на лінії і бити м'яч відкритою долонею. Якщо допущена помилка при першій подачі, то подача повторюється. 7. Рахунок. Кожна не прийнята гравцем подача дає одне очко. Очки зараховуються тільки при власній подачі. Якщо після подачі м'яч на стороні подаючих і вони припускаються помилки, то подаючий гравець заміняється.

8. Якщо м'яч під час гри (не при подачі!) потрапляє в сітку, - це помилка.

9. Якщо м'яч потрапляє на лінію, - це вважається помилкою.

10. Кількість гравців не обмежена.

- В 1900 р. волейбол вийшов за межі США і почав швидко розповсюджуватися в інших країнах світу, набуваючи все більшої

популярності. Спочатку в Канаду, а потім в Індія, через яку гра проникає в країни Азії.

- Початок 1900 року відзначився переможною ходою волейболу:
- в 1905 р. він з'явився на Кубі,
- в 1906 р. в Китаї,
- 1908 р. в Японії.
- До 1909 р. відносяться перші репортажі в ЗМІ про волейбол в Пуерто-Рико,
- в 1910 р. у волейбол вже грали в Перу і на Філіппінах,
- в 1912 р. він з'явився в Уругваї,
- в 1914 р. ця гра прийшла до Англії, завдяки Асоціації молодих християн,
- а в 1917 р. - до Мексики і до Франції; через рік у волейбол грали в Італії,
- в 1919 р. - в Чехословаччині

Другий етап – (1921-1947 рр.)

В 1923 р. волейбол з'являється в африканських країнах: Єгипті, Тунісі, Марокко, в 1924 р. в Іспанії і Югославії, а через рік в Голландії.

На теренах СРСР волейбол почав широко розвиватися в 1920-1921 роках у районах Середньої Волги (Казань, Нижній Новгород). Потім він з'явився на Далекому Сході - у Хабаровську і Владивостоці, а в 1925 році на Україні. Волейбол тієї пори в жарт називали в країні "грою акторів".

З 18 до 20 квітня 1947 р. в Парижі проводиться перший конгрес з волейболу за участі 14 країн (Бельгія, Бразилія, Угорщина, Голландія, Єгипет, Італія, Польща, Португалія, Румунія, США, Уругвай, Франція, Чехословаччина і Югославія), на якому була утворена міжнародна федерація волейболу - Federation Internationale de Volleyball (FIVB - ФІВБ), що підняла міжнародний авторитет волейболу.

Першим її президентом був обраний Поль Лібо з Франції.

Країнами-засновниками були Бельгія, Бразилія, Італія, Ліван, Польща, Туреччина, Франція, Чехословаччина.

ЗАРОДЖЕННЯ ВОЛЕЙБОЛУ В УКРАЇНІ

Волейбол в Україні зародився в 1925 році в Харкові, а в 1926 році з'явився в Києві. Великий поштовх в подальшій популяризації волейболу дали щорічні товариські зустрічі між акторами московських театрів, що гастролювали в Києві, і командами Києва. Приблизно у 1925-1927 роках волейбол з'являється в Дніпропетровську. В Одесі волейбол почали гра в другій половині 20-х років, переважно в будинках відпочинку, санаторіях, на пляжах, в військових частинах і піонерських таборах.

У 1928 році в Москві проводиться I Всесоюзна Спартакіада. В цьому році також відбулись перші офіційні змагання з волейболу – першість України для чоловіків. Після Всесоюзної Спартакіади на волейбол перестають дивитись як на курортну гру.

З 1929 року в Україні починають проводитись турніри між командами міст. В 1936 році в Ростові -на-Дону проводиться першість СРСР.

З 1937 року вводиться нова система розиграшу першості СРСР і УРСР. В змаганнях беруть участь не збірні команди міст, а команди спортивних колективів, які посіли перші місця в першості своїх міст. Нова формула проведення Чемпіонатів країни позитивно вплинула на подальше підвищення масовості і майстерності волейболістів

3 етап (1948-1963 рр). У 1948 році Всесоюзна секція волейболу вступила в члени Міжнародної федерації волейболу (і не американські, а наші правила гри лягли в основу міжнародних), а в 1949 році наші гравці вперше прийняли участь в офіційних міжнародних змаганнях.

Волейболістки збірної СРСР дебютували на чемпіонаті Європи в Празі і відразу ж завоювали титул найсильніших. Пізніше для керівництва волейболом в різних районах світу, а також для представництва ФІВБ на місцях були створені зональні конфедерації:

Азіатська (1960),

Європейська (1963),

Африки (1965),

Північної, Центральної Америки і Карибського моря (1966).

4 етап (1964-1990 рр). У 1964 р. у Токіо відбувся перший Олімпійський турнір з волейболу за участю 10 чоловічих і 6 жіночих команд, це було величезним досягненням волейболу. Радянська чоловіча і японська жіноча команди завоювали перші Олімпійські золоті медалі. І першими олімпійськими чемпіонами на Олімпіаді 1964 року в Токіо стала наша чоловіча збірна. Перемагала вона і на Олімпіадах у Мехіко в 1968 р., і в Москві в 1980 р. А жіноча збірна чотири рази поспіль (1968, 1972, 1980 і 1988 р. м.) завойовувала титул олімпійських чемпіонів.

Напередодні Олімпійських ігор 88 у Сеулі відбувся 21-й конгрес ФІВБ, на якому були прийняті зміни в регламенті вирішальної п'ятої партії: тепер вона повинна гратися за системою тай-брейк. Рубен Акоста переобраний на новий термін президентства.

Організовано нові змагання: Кубок Світу серед молоді, турнір Гран-При серед жінок, Кубок Світу серед клубних команд. На Олімпіаді вперше використовується статистика команд і гравців із метою визначення кращого гравця за кожним аспектом гри.

5 етап (1991-по сьогоднішній день).

Україна стає незалежною державою, провідні українські команди вперше приймають участь у національному чемпіонаті і кубку України.

В 1993 р. пляжний волейбол, що розповсюдився практично на всіх континентах був визнаний МОК олімпійським видом спорту. І уже в 1996 році, на Олімпійських іграх в Атланті (США), пляжний волейбол входить в програму Олімпійських ігор.

В 1998 році ФІВБ започатковує правила гри для популяризації і пропаганди нового різновиду волейболу – паркового волейболу. В 90-ті рр. за ініціативою Рубена Акости проведені численні зміни в правилах гри,

направлені на підвищення видовищності змагань. Нині ФІВБ об'єднує 216 національних федерацій з усіх континентів нашої планети.

Президент FIVB Dr. Ruben Acosta на зустрічі із журналістами в Токіо 5 листопада 2007 підтвердив наміри FIVB захищати права молодих талановитих волейболістов, щоби вони мали можливість виступати за свої клуби в національних чемпіонатах, шляхом обмеження кількості граючих легіонерів, а також презентував новий дизайн волейбольних мячів, які плануются використовувати в офіційних іграх FIVB в тому числі і на Олімпіаде в Пекіне.

«Разом з нашим спонсором Mikasa ми розробили новий тип мячів для нашего спорту і попросили команди, які приймають участь у розиграші Кубка Світу опробувати прототипи і подати свою думку. Волейбол був першим видом спорту, в якому були використанні кольорові м'ячі а інші види спорту наслідували нам. Тепер прийшов час для нового бачення, із новим дизайном та зміненим технологічним процесом, кякий дозволяє не тільки бути привабливим волейболом, но і покращувати контроль м'яча гравцями."

Презедент Міжнародної федерації волейболу Рубен Акоста

Головні волейбольні події

Президент FIVB нагадав також про основні волейбольні події - Фінал Гран-Прі 2008 в Японії, Кваліфікаційні турніри до Олімпиади 2008 також пройдуть в Японії, Фінал Світової Ліги - липень 2008 р. в Бразілії, Grand Champions Cup в листопаді 2009, жіночий чемпіонат Світу 2010 в Японії,

чоловічий чемпіонат Світу 2010 в Італії, Кубок Світу 2011 в Японії. "В Афінах у нас було 3,5 мілліарда телеглядачів на зустрічах волейбола і пляжного волейбола. Я би хотів досягнути 4-х мілліардів в наступному році"

Нові правила FIVB, обмежують кількість легіонерів у клубному волейболі FIVB намірена обмежити кількість іноземних гравців, які клуби зможут заявити в склад команди.

Їх буде не больше 3-х, при цьому одночасно на майданчику зможуть грати не більше двох.

Ці питання внесли на обговорення ряд національних федерацій с метою датих та інших чемпіонатів та турнірів, а також щоби підсилити свої збірні команди.

Олімпійські ігри

За всю історію участі національних команд в Олімпійських іграх з волейболу найбільше золотих нагород серед чоловіків завоювала команда СРСР – 3 медалі, по 2 медалі мають команди США і Бразилії.

Жіноча збірна команда СРСР виграла 4 олімпійські нагороди, національна збірна Куби – 3 золотих медалі, команди Японії і Китаю вигравали по 2 медалі.

Українські лауреати Олімпійських ігор:

ТОКІО-64: Юрій Венгеровський, Юрій Поярков (обидва Харків), Едуард Сибіряков (Одеса), Станіслав Люгайло (Донецьк)- золото; Людмила Гуреєва, Валентина Мищак (обидві Одеса)- срібло.

МЕХІСО-68: Володимир Біляєв (Ворошиловоград), Володимир Іванов, Борис Терещук(Київ), Євген Лапинський, Віктор Михальчук (Одеса), Василіус Матушевас, Юрій Поярков (Харків) - золото.

МЮНХЕН-72: Євген Лапинський (Одеса), Юрій Поярков (Харків)- бронза.

МОНРЕАЛЬ-76: Олег Молибога (Дніпропетровськ), Ольга Козакова, Любов Рудовська (Одеса), Лілія Осадча, Анна Ростова (обидві Київ) - срібло.

МОСКВА-80: Валерій Кривов, Федір Лащонов (обидва Ворошиловград), Олег Молибога (Дніпропетровськ), Юрій Панченко (Київ) - золото.

СЕУЛ-88: Ольга Шкурнова (Одеса) - золото; Олександр Сорокалет (Одеса) - срібло.

Чемпіонат світу

Чемпіонати світу для чоловіків проводяться з 1949 року, а для жінок з 1952 року.

З 16 Чемпіонатів Світу збірна команда СРСР 6 раз виборювала звання Чемпіона Світу серед чоловіків, 3 рази національна збірна Італії, 2 рази цей титул отримували команди Чехословаччини і Бразилії.

Звання Чемпіона Світу серед жінок 5 раз з 15 чемпіонатів вигравала збірна команда СРСР, по три рази Чемпіонками Світу ставали національні команди Японії і Куби.

Кубок світу

Кубок світу - міжнародний волейбольний турнір, який проводиться кожні чотири роки, в якому приймають участь кращі жіночі та чоловічі команди.

Кубки Світу проводяться з 1965 року для чоловіків і з 1973 року для жінок.

Починаючи з 1977 року Кубок Світу протягом 30 років регулярно проводиться в Японії серед чоловіків і жінок.

До 1989 року змагання проводились після Олімпійських ігор, а починаючи з 1991 року – перед найкрупнішим спортивним форумом.

Команди, які зайняли перші три місця на Кубкі світу, враховують пройшовши кваліфікаційний відбір до олімпійского турніра.

4 рази з 11 володарем Кубку Світу ставали волейболісти СРСР, останіх 2 Кубки вигравали волейболісти Бразилії.

Серед жінок 4 раза підряд з 10 Кубком володіла збірна команда Куби, 3 рази національна збірна Китаю.

Світова ліга. Турнір Гран-прі

Головна ідея проведення світової ліги і тутніру Гран-прі – награвання складів національних збірних команд для участі в Олімпійських іграх, Чемпіонаті та Кубку Світу. Це комерційні змагання з призовим фондом.

Світова ліга почала проводитись з 1990 року ля чоловіків.

За 18 років проведення Світової Ліги 8 раз переможцем ставала команда Італії, 6 раз збірна Бразилії.

Турнір Гран-прі проводиться з 1993 року для жінок.

Турнір серії ,,Гран-прі'' найбільше раз вигравала команда Бразилії – 4, по два рази – команда Куби і Китаю.

Чемпіонат Європи

Чемпіонати Європи для чоловіків проводяться з 1948 року, а для жінок з 1949 року.

За всю історію проведення Чемпіонатів Європи 12 раз цей титул вигравала збірна команда СРСР (у складі якої виступали представники України), 6 раз перемагала команда Італії і 3 раза – збірна Чехословаччини.

Жіноча збірна СРСР вигравала 13 раз звання Чемпіона Європи, 4 рази – команда Росії, по два рази – команди НДР і Польщі.

Починаючи з 1963 року цей найвищий волейбольний форум Європи проводить Європейська конфедерація волейболу

Сторінка присвящена історії різвидів волейболу – пляжного варіанту, при чому є самостійним, та ще він є олімпійським видом спорту.

2 етап (1921-1947 рр)

Пляжный волейбол виник на початку 20-х років

Самим підходящим місцем для винекнення нового виду спорту стало місце Санта-Моніка (California) де перші волебольні майданчики були перенесені на пляжі. Команди грали шість на шість.

1927

Пляжный волейбол стає основним видом розваг на французском нудистскому пляжі, заснованим на французскому Франкінвілле.

1930

Перший матч по пляжному волейболу з командами, в складі із двох участнів, також був зіграний в той же Санта-Моніке. Пляжний волейбол можно побачити і у Франції, в окрестних Софії, Праги та Риги.

В США в пляжним волейболом люди знаходили засіб для зняття і лікування дипресій, причому кількість людей в команде варірувалось (3-4 человіка)

1947

Був проведений перший офіційний турнір з волейболу на Каліфорнії, організований компанію Holzman.

3 етап (1948-1990 рр)

1948

Перший турнір, проведенийй в Лос-Анжелесе, в якості призового фонду маючи один ящик Пепсі

В 50-60 роки йшла популярізація даного виду спорту, єдині правила, однак, на той момент так і не було зафіксовано. Загальна концепція змагань була розроблена тільки до 1976 р., а в 1978 р. Головним спонсором офіційних турнірів стає Jose Cuervo Tequila, а в 1981 до неї приєднується Miller Brewing – виробник пива (головними призами, мабуть, були ящики з виробництва продукцією головних спонсорів)

1983

Створена AVP - Association of volleyball Professionals

1987

Відбувся перший чемпіонат світу з версії FIVB. Призовой фонд, який становив трьохрічному контракту з компанією Miller, для турнірів AVP становив 4,5 мілліона доларів США

4 етап (1991-по теперішній час)

1992

В Іспаії відбувся перший жіночий турнір з версії FIVB. 21 вересня Міжнародний олімпійський комітет преставив пляжному волейболу статус олімпійського виду спорту

1996

На олімпіаде в Атланті 24 чоловічих та 16 жіночих команд, які представили свої країни на першому в історії олімпійському турнірі

Парковий волейбол

Парковий волейбол – грається двома командами, по чотири гравці в кожній, на майданчику розміром 16х8 м для дорослих і 14х7 м для дітей, що розділений сіткою висотою 243 см для чоловіків, 224 см – для жінок і 230 см – для змішаних пар (мінімум дві жінки). Висота сітки для дітей встановлюється залежно від вікової категорії і суб-категорії. Існують різні версії гри для різних обставин з тим, щоб адаптувати гру до ігрових умов та характеристик гравців.

Як пропонує сама назва гри, парк-волей – це , в основному, гра на відкритому повітрі, але вона також проводитись в приміщенні при використанні існуючого в спортивному залі обладнання. Для молодших категорій може використовуватись спеціально адаптований м'яч – більш легкий та більшого розміру.

Встановлення майданчику базується на простій, легкій та мобільній системі, яка може бути розміщена на відкритому повітрі або в залі, якщо необхідно.

Хоча характеристики волейболу зберігаються, парк-волей має менше правил, та вони простіші для розуміння. Одне з основних правил – це “автосуддівство”. Найважливішими моментами є чесна гра та спортивна поведінка учасників.

Парк-волей грається за такою системою. як і класичний волейбол, де кожний розіграш закінчується очком. Коли м'яч знаходиться поза грою, дозволяється необмежена кількість замін. Кількість партій вирішується організатором або учасниками (1, 2, 3 виграшні партії). У випадку нічиєї, грається вирішальна партія до 15 очок (виграш повинен бути з перевагою у 2 очки без обмежень). Команди міняються майданчиками під час партії, коли лідируюча команда набирає 13 очок, а також між партіями. У вирішальній партії команди міняються майданчиками, коли лідируюча команда набирає 8 очок. Для кожної команди у партії дозволяється одна перерва (30 сек.). Торкання сітки не наказується, якщо це не заважає грі.

Суддівська бригада та процедури

Склад

Суддівська бригада матчу складається з наступних офіційних осіб :
- перший суддя
- другий суддя
- секретар
- чотири (два) лінійних судді

Перед матчем перший суддя :
перевіряє стан ігрової зони, м'ячі та інше обладнання;

проводить жеребкування з капітанами команд;

контролює розминку команд.

Підчас матчу тільки перший суддя має право :

попереджувати команди;

накладати санкції за неправильну поведінку та затримки;

приймати рішення про:

а) помилки гравця, що подає, та в розставленні команди, що подає, включаючи заслон;

б) помилки у грі з м'ячем;

в) помилки над сіткою та біля її верхньої частини;

г) атакуючий удар Ліберо та помилковий атакуючий удар гравців задньої лінії;

д) атакуючий удар, виконаний гравцем по м'ячу, спрямованому Ліберо зверху пальцями зі своєї передньої зони;

є) перетинання м'ячем нижньої площини під сіткою.

Наприкінці матчу він / вона перевіряє протокол і підписує його.

Другий суддя

Обов'язки

На початку кожної партії, після зміни сторін майданчика у вирішальній партії та при необхідності він / вона перевіряє відповідність дійсних позицій гравців на майданчику карткам розставлення.

Підчас матчу другий суддя приймає рішення, дає свисток і показує жестом:

перехід на майданчик і у простір суперника під сіткою;

помилки в розставленні команди, що приймає;

помилкове торкання сітки в її нижній частині чи антени на його / її стороні майданчика;

будь-який здійснений блок гравцем задньої лінії чи спроба блоку Ліберо;

торкання м'ячем стороннього предмета або підлоги, коли перший суддя виявляється не в змозі побачити це торкання.

Після завершення матчу він підписує протокол.

Секретар

Обов'язки

Він / вона веде протокол відповідно до Правил при взаємодії з другим суддею.

Він / вона використовує дзвінок або інший звуковий пристрій для подачі сигналу суддям згідно зі своїми обов'язками.

Перед матчем і партією, секретар:

записує до протоколу дані про матч та команди і збирає підписи капітанів і тренерів;

записує до протоколу початкове розставлення кожної команди з картки розставлення.

Якщо секретар не зміг одержати картки розставлення вчасно, він/вона негайно сповіщає про це другого суддю.

записує номер і прізвище гравця-Ліберо.

Підчас матчу секретар :

записує набрані очки і стежить за тим, щоб на табло був вірний рахунок;

контролює черговість подач кожної команди і негайно після виконання подачі вказує суддям на її порушення;

записує перерви і заміни гравців, перевіряє їх кількість та інформує про це другого суддю;

повідомляє суддів про запит перерви в грі, якщо цей запит не є правильним;

повідомляє суддів про закінчення партій, про початок і закінчення кожної технічної перерви і про набір 8-го очка у вирішальній партії;

записує будь-які санкції;

записує всі інші події гри за вказівкою другого судді, тобто виключні заміни, час для відновлення, тривалі перерви, зовнішню перешкоду тощо.

В кінці матчу секретар :

записує остаточний результат;

у випадку протесту з попереднього дозволу першого судді записує або дозволяє капітану команди записати до протоколу формуліровку щодо протестового випадку.

після того, як підписує протокол сам, збирає підписи капітанів команд, а потім - суддів;

Лінійні судді

Обов'язки

Лінійні судді виконують свої обов'язки за допомогою прапорців (40x40 см), як показано на Схемі 12, та сигналізують:

м'яч "в майданчику" і "за" кожний раз, коли м'яч приземляється біля їх лінії(й);

торкання м'яча, що вийшов "за" від команди, яка приймала м'яч;

м'яч, що торкається антен, м'яч, що після подачі перетинає сітку за межами площини переходу тощо;

заступ будь-якого гравця (крім гравця, що подає) за свій ігровий майданчик в момент здійснення подачі.

заступ гравця, що подає;

будь-яке торкання антени на своєму боці майданчика будь-яким гравцем під час його/її ігрової дії з м'ячем або коли це заважає грі;

м'яч, що перетинає сітку за межами площини переходу у бік майданчика суперника або торкається антени на його стороні майданчика.

На прохання першого судді лінійний суддя повинен повторити свій сигнал.